ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Межжеріна Г.
– доктор філологічних наук, професор кафедри філологічних та природничих дисциплін Національного авіаційного університету

УДК 811. 111.161.2.373. 45

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті уточнено роль термінологів, лексикографів, перекладачів та спеціалістів-нефілологів у здійсненні стандартизації термінології. Виявлено межу свідомого втручання в терміносистему; описано зв'язки перекладацької та лексикографічної діяльності в процесі стандартизації термінології; окреслено шляхи підвищення інформативної насиченості перекладних термінологічних словників, зокрема англо-українського словника авіаційних термінів.

Ключові слова: *стандартизація термінології, термінологічний словник, авіаційний термін, термінологічна синонімія*.

Межжерина А.
– доктор филологических наук, профессор кафедры филологических и естественных дисциплин Национального авиационного университета

СТАНДАРТИЗАЦИЯ ТЕРМИНОЛОГИИ И ПЕРЕВОДЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

В статье уточнена роль терминологов, лексикографов, переводчиков и специалистов-нефилологов в осуществлении стандартизации терминологии. Выявлена граница сознательного вмешательства в терминосистему; описаны связи переводческой и лексикографической деятельности в процессе стандартизации терминологии; очерчены пути повышения информативной насыщенности переводных терминологических словарей, в том числе англо-украинского словаря авиационных терминов.

Ключевые слова: *стандартизация терминологии, терминологический словарь, авиационный термин, терминологическая синонимия.*

Mezhzherina H.
– Doctor of Science (Linguistics), Professor, Professor, Department of Philology and Natural Sciences, National Aviation University

STANDARDIZATION OF TERMINOLOGY AND TRANSLATION ACTIVITY

The article clarifies the role of terminologists, lexicographers, translators and non-philologists in the implementation of terminology standardization. The boundary of conscious intervention in the terminological system has been revealed; links between translation and lexicographical activity in the process of standardization of terminology have been described; ways to increase the informative saturation of translated terminological dictionaries, including the English-Ukrainian dictionary of aviation terms, were outlined.

Key words: *terminology standardization, terminological dictionary, aviation term, terminological synonymy.*

Постановка проблеми. Стандартизація в будь-якій науковій сфері завжди вимагає зваженої інтеграції досвіду спеціалістів різних галузей знань, розуміння процесів, які відбуваються в надрах окремих наук. Саме такий підхід забезпечує, за словами М. Є. Добрускіна,

єдність наукового знання, а «завдання, які стоять перед технічними науками, можуть бути успішно вирішені лише в їх тісній взаємодії з представниками не тільки фундаментальних природничих наук, а й гуманітарних наук. Їх єдність – найважливіша закономірність розвитку наукового знання» [3, с. 81].

Аналіз останніх досліджень. В обговоренні проблем, пов'язаних з вивченням наукової термінології, протягом півстоліття виділилися самостійні течії та напрями, серед яких упорядкування термінологічних систем (І. М. Волкова, С. В. Гриньов-Гриневич, Ю. Д. Дешерієв, Т. Р. Кияк, В. М. Лейчик), опис структурних відношень (термінологічної синонімії, варіантності, омонімії) всередині термінологічних груп в аспекті перекладу (Л. Г. Боярова, В. І. Карабан, І. М. Кочан, Г. В. Межжеріна, Т. В. Михайлова, Т. І. Панько, Т. Г. Соколовська, С. І. Терещенко, О. М. Тур, Є. І. Чупіліна), укладання перекладних словників (В. П. Бєрков, Є. Т. Дзугаєва, Є. В. Купріянов).

Ставимо за мету з'ясувати функцію термінологів, лексикографів, перекладачів, спеціалістів у галузі інженерно-технічних та інших наук у здійсненні стандартизації термінології. Передбачається виявити межу свідомого втручання в терміносистему, зв'язки перекладацької та лексикографічної діяльності у справі стандартизації термінології, окреслити деякі шляхи підвищення інформативної насиченості перекладних термінологічних словників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання мовного планування не одне десятиліття залишаються в дискусійному полі, стаючи дедалі гострішими з розвитком наукових технологій та активізацією міжмовних контактів. Занепокоєння лінгвістів викликане нагромадженням термінологічних варіантів (фонетичних, морфологічних, ідеографічних, синтаксичних), невпинним розвитком синонімії в термінології. Оскільки стандартизація в сфері термінотворення є частиною глобального процесу мовного планування, вона передбачає врахування екстра- та інтралінгвальних економічних чинників (найменування продуктів, які виходять на світовий ринок), соціолінгвістичної ситуації (посилення або зменшення впливу тих чи інших мов, експансія діалектних елементів, пуристичні настрої тощо). С. В. Гриньов-Гриневич зазначає, що хоча структура мовної політики включає різнобічні аспекти (мовна інженерія – language engineering, мовне планування – language planning, мовне управління – language management), питання термінології мають бути пріоритетними в стратегії мовного розвитку: «У ряді випадків можливе вироблення правил створення нових термінів і упорядкування наявних. Є підстави вважати, що найбільш численний шар спеціальної лексики, який складається з номенів, значною мірою може успішно регулюватися і розвиватися за заздалегідь установленими правилами» [1, с. 24].

Нормування термінології набуло в Україні величезного розмаху, що, зокрема, виразилося в об'єднанні роботи термінологічних товариств, лексикографічних колективів, упровадженні нових форм

співробітництва з міжнародними термінологічними центрами. Досягнення одного з основних результатів такої роботи – удосконалення існуючих і створення нових якісних термінологічних словників – багато в чому залежить від вироблення тактики стандартизації термінології, загальних принципів відбору лексики та її презентації в словнику. Обравши за мету стратегічний план нормування і стандартизації термінології, деякі мовознавці-термінологи роблять спроби вносити корективи у вузькогалузеві термінологічні системи. Проте галузева термінологія формується в ході розвитку наукового знання, і тому коригування термінологічного апарату є прерогативою лише фахівців, спеціалістів у певній галузі.

Неспеціаліст найчастіше розцінює наявність семантично близьких терміноодиниць як вияв тавтології і тому з легкістю пропонує відмовитися від одного з них. У лінгвістичній літературі мають місце взаємопротилежні погляди на розвиток синонімії в термінології: одні дослідники заперечують існування термінологічної синонімії, інші відносять використання термінів-синонімів до розряду регресивних або прогресивних явищ. Проаналізувавши особливості семантики синонімічних термінів на прикладі метамови лінгвістики, Г. А. Іванова зауважила, що «термінологічна система (у тому числі терміносистема «лінгвістика»), очевидно, не являє собою ідеально організованої системи одиниць, упорядкованих за всіма параметрами. У цьому відношенні особливо показовою є термінологічна синонімія в усіх її різноманітних виявах, включаючи зони периферії» [4, с. 409]. Термінологічна синонімія – явище, реалізоване в системно-структурних утвореннях, які постійно перебувають у стані динамічних змін, характеризуються розвинутою варіативністю, великою кількістю неусталених елементів, але незважаючи на це є цілісним організмом з міжлексемними, міжзначеннєвими зв’язками, єдиним цілим, в якому кожний елемент має функціональне навантаження. О. М. Тур дійшла висновку про можливість «позиціонувати синонімію в термінології як системоутворююче явище, яке сприяє найточнішому вираженню думки» [16]. Термінологія – частина лексичного корпусу мови, 6саморегульованої системи, в якій безперервно відбувається поява нових і поступове зникнення застарілих одиниць, перегрупування ядерних і периферійних членів термінологічних угруповань, зсуви всередині семантичної структури терміна, інтерференція між науковою термінологією і загальновживаною лексикою тощо. Системно-структурна спаяність терміноодиниць у лексико-семантичному або тематичному угрупованні є настільки міцною, що механічне вилучення будь-якого елемента призводить до роз’єднання ланок, збою у функціонуванні; «той чи інший об’єкт стає елементом системи лише завдяки системним зв’язкам, в яких він перебуває» [14, с. 33]; «кожне слово в своїй мікросистемі має певне місце, і його значеннєвість визначається цим місцем, бо семантичний зміст слова зумовлений відношеннями, які формуються в сітці протиставлень даного слова

іншим словам цієї ж мікросистеми» [8, с. 210].

Вивчення особливостей перекладу українською мовою англійських авіаційних термінів (цьому питанню присвячено ряд наших статей) переконує в тому, що наявність термінів-синонімів, як правило, спричинена неповним збігом їхніх значень, значущістю диференційних ознак, стилістичних відтінків, функціональних відмінностей. У терміносистемі аеронавігації нами виявлено семантично співвідносні та однотипні за структурою словосполучення *intended track*, *assigned track*, *desired track*. У загальноприйнятому сенсі вони не є ані дублетами, ані варіантами, ані синонімами, водночас їх співіснування в терміносистемі та паралельне використання в тексті сигналізує про відмінності на рівні семантики. В українській терміносистемі аеронавігації перекладним відповідником до кожного з цих термінів майже завжди виступає термін *лінія заданого шляху* («the actual path of the aircraft over the surface of a track as distinct from the *intended track* to be flown» [20] – «фактичний шлях літального апарата над поверхнею доріжки відрізняється від *лінії заданого шляху*»; «the pilots take the aircraft off its *assigned track*» [21, p. 129] – «пілоти відхилили літак від *лінії заданого шляху*»; «the sensitivity of the vertical needle <…> shows angular deviation from the *desired track*» [22, p. 126] – «чутливість вертикальної голки <…> показує кутове відхилення від *лінії заданого шляху*»). Водночас семантика терміна *desired track* включає в себе семантику терміна *intended track*, містить додаткові семи: *desired track* – «the *planned* or *intended track* between two waypoints» [19]. Крім того, словосполучення *intended track*, *assigned track*, *desired track* мають різну частотність: *intended track* використовується втричі частіше, ніж *assigned track* та *desired track*. За певних контекстуальних умов перекладним відповідником до *desired track* слугує укр. *бажана доріжка*, яке виразно експлікує інформацію, закладену в семантиці дієслова *desire*. Подібні функціонально-семантичні розбіжності важко виявляти, оскільки жоден з перекладних словників не містить вичерпної інформації. Це зайвий раз доводить, що апріорне визначення того, який з термінів може бути вилучений з наукового обігу, є неприйнятним, коли йдеться про нормування і стандартизацію мови. Синонімія в термінології – це об'єктивна данність, явище, яке виконує функцію максимально точного вираження наукової думки.

Позитивні пропозиції («надавати перевагу українському термінові, не заперечуючи міжнародного (засвоєного з мови-першоджерела)», «не вживати чужомовний термін чи кальку за наявності повноцінного українського терміна» – [17]) нерідко обертаються формальною заміною одного терміна іншим через незнання базових законів розвитку мови як єдиного саморегульованого організму з розвинутими парадигматичними і синтагматичними відношеннями. У парі «питомий термін – іншомовний термін» компоненти досить часто належать до різних підстилів і мають відмінності на рівні синтагматичних зв'язків. Це стосується рекомендацій щодо переважного використання терміна вбирання

замість абсорбція, терміна водень замість гідроген, терміна залізо замість ферум тощо.

Розглядаючи в зв'язку з проблемою нормування і стандартизації наукової термінології зміну актуалізованих структурно-семантичних моделей словотворення в українській літературній мові, О. О. Тараненко відзначає, що хоча протягом останніх сорока років проекти були «продиктовані насамперед потребами "наукової і технічної мови", <…> пропозиції стосуються <…> не вузькогалузевої лексики, а моделей словотворення» [15, с. 227–228]. Інколи мовознавці вдаються до коригування лексичного складу наукових терміносистем без урахування того, що штучно утворений термін (наприклад, терміни вислід, друкарка замість відповідних результат, принтер) характеризується вираженим конотативним забарвленням, емоційно-експресивним фоном, входить у певне асоціативне поле, може мати асоціативні зв'язки з лексикою зниженого стилю. І. М. Кочан звертає увагу на те, що на відміну від слів з абсолютною кодифікацією (із сильною (усталеною) нормою) слова́ з відносною кодифікацією, що ґрунтується на слабкій (неусталеній) нормі, «вимагають детального вивчення, узагальнення й прогнозування доцільності чи недоцільності їхньої заміни українськими словами-еквівалентами» [7]. Термін, запропонований не фахівцем, термін, який не є в ужитку в наукових текстах, навряд чи можна рекомендувати і тим більше включати в словники.

Стандартизація наукової термінології відбувається в міжмовних контактах, активній перекладацькій діяльності, ефективність якої багато в чому залежить від якості (вузько)галузевих термінологічних тлумачних і термінологічних перекладних словників, особливо з огляду на те, що переклад науково-технічної літератури майже завжди здійснюють не інженери, а лінгвісти-перекладачі. «Як доводить практика, фахівець зі знанням мов, наприклад, український фізик з глибокими знаннями німецької мови, спроможний зробити більш професійний переклад, аніж германіст без додаткових знань з фізики. Проте такий ідеальний випадок (отримання подвійної освіти), як правило, рідкісний і тому з практичних і економічних міркувань на перший план виступає знання іноземної мови», – пише Т. Р. Кияк [6, с. 106]. Наукові спостереження перекладача, який на термінологічному рівні виявляє найменші функціонально-семантичні розбіжності між семантично близькими термінами, описує особливості використання варіантів, дублетів, неологізмів тощо, неодмінно мають бути враховані лексикографами.

Перекладач має справу не з думкою автора як такою, а з думкою, яка отримала вербальне втілення, кожний сегмент, відтінок якої закріплений за словом, вбудований у структуру письмового тексту. Так само, як відрізняються семантика слова в тексті і зміст слова в свідомості людини, не є тотожними семантика реєстрової лексеми в словнику і значення слова в свідомості людини. З. Д. Попова і

Й. А. Стернін вважають за «необхідне термінологічно розмежувати два типи значень – значення, представлене в тлумачному словнику, і значення, представлене в свідомості носія мови. Значення, фіксоване в словниках та назване в лінгвістиці системним, створюється лексикографами у відповідності з принципом редукціонізму, тобто мінімізації ознак, які входять у значення» [13, с. 37]. У свідомості, у пам'яті термінолога термін зберігає зв'язки із суміжними термінами, якими можуть виступати і спільнокореневі терміноодиниці, і семантично близькі терміни, і варіанти, і омоніми. Оскільки двомовні термінологічні словники звичайно фіксують лише основний перекладний відповідник до того чи іншого терміна, у тіні залишаються частотність та особливості використання терміна, периферійні, додаткові, приховані компоненти семантичної структури. Є. В. Купріянов вважає за необхідне «створювати електронні словники лінгвоенциклопедичного типу, які враховують семантичні особливості терміна залежно від предметної галузі» [10, с. 184], зокрема, пропонує «включати синонімічні еквіваленти у багатомовний словник з гідротурбінної термінології, тому що вони найчастіше зустрічаються в англійській та іспанській мовах і їх переклад може викликати певні труднощі» [11]. Розвиваючи цю думку, зазначимо, що в перекладних внутрішньогалузевих авіаційних словниках доцільно показати сполучуваність, лексичну і словотвірну парадигми терміна, його місце в лексико-семантичному мікроугрупованні; перекладачеві важливо побачити весь корпус семантично близьких термінів. Так, терміни *intended track*, *assigned track*, *desired track* разом із термінами *flight path*, *intended flight path*, *assigned flight path*, *track*, *aircraft track*, *procedure track*, *course*, *desired course*, *route* утворюють єдиний блок, семантичне угруповання з розвинутими синонімічними та іншими відношеннями між компонентами. Паралельний блок утворюють українське словосполучення *лінія заданого шляху* і семантично близькі до нього *задана лінія шляху*, *лінія шляху*, *лінія фактичного шляху*, *установлена лінія шляху*, *маршрут*, *заданий маршрут*, *заданий курс*, *траєкторія польоту*, *задана траєкторія*, *задана траєкторія польоту*. Семантика синонімічних терміноодиниць у поєднанні із семантикою перекладних відповідників до них утворюють єдине семантичне мікрополе, яке становить основу певної інваріантної структури. Давно настав час створення перекладного авіаційного словника за принципом розподілу термінів за семантичними класами, макро- і мікроугрупованнями з репрезентацією найближчого оточення терміна, його синтагматичних та парадигматичних зв'язків.

Терміни-омоніми належать до «фальшивих друзів перекладача» [5, с. 273] і можуть спричиняти неадекватне передавання змісту терміна. «Особливо піддаються інтерференції ті лексичні одиниці двох мов, які мають часткову семантичну подібність, оскільки інтерференція полягає саме в ототожненні одиниць змісту» [9, с. 391]; поповнення

термінологічних полів новими лексичними одиницями відбувається швидко й супроводжується збільшенням кількості термінів-омонімів та ускладненням семантичних відношень між терміноодиницями. В. І. Карабан називає п'ять основних видів термінологічної омонімії: крім виду, коли одне значення ширше за інше, «існують ще такі види міжгалузевої омонімії: 1) одна й та ж форма має різне значення у різних галузях науки <…> , 2) одна й та ж форма слова має різні значення в різних підгалузях суміжних галузей науки або техніки <…> , 3) одна й та ж форма має різні значення в різних підгалузях однієї й тієї ж галузі <…> , 4) одна й та ж форма має різні значення в межах однієї підгалузі» [5, с. 316]. Більше того – міжгалузева та внутрішньогалузева омонімія поширилася серед термінів-абревіатур, зокрема, в терміносистемі авіації: CB [circuit breaker] – автомат захисту мережі; CB [cumulonimbus] – купчасто-дощові хмари. Як показав аналіз, переклад авіаційних термінів-абревіатур ускладнений варіантністю на рівні вираження (A, ACFT, A/C, acft, arcft – повітряне судно), розвинутою полісемією (P/L – 1. корисний вантаж, 2. комерційне завантаження; платний вантаж), наявністю квазіомонімів [12, с. 63]. Під час перекладу інженерно-технічного тексту перекладач звертається до перекладних і тлумачних термінологічних словників і, на жаль, не має в своєму розпорядженні галузевих (зокрема, авіаційних) словників міжмовних омонімів, які б містили реєстр «фальшивих друзів перекладача» – термінів-омонімів. Міжмовні омоніми звичайно не потрапляють у перекладні словники, оскільки їм традиційно відведено автономні лексикографічні видання – двомовні словники «фальшивих друзів перекладача». Розгалуженість термінологічної омонімії, складність виявлення термінів-омонімів, відсутність галузевих словників міжмовних омонімів – усе це є вагомою підставою для того, щоб включати терміни-омоніми в перекладний термінологічний словник.

Структура і розміри дефінітивної частини словникової статті перекладного термінологічного словника залежить від його функцій та призначення і може поєднувати елементи відповідних статей словників і довідників різних типів, зокрема, тлумачних термінологічних, перекладних термінологічних, енциклопедичних та інших словників. Є. Т. Дзугаєва виявила і систематизувала типи лексикографічної інформації, які не представлені в теоретичній і практичній лексикографії; за її спостереженнями, «за межами опису залишаються: 1) зона моделювання компонентів змістової структури префіксальних дієслів <…> ; 2) зона однотипних слів; 3) презентація лексико-семантичних груп <…> ; 4) інформація, орієнтована на опис взаємозв'язків між <…> лексикою і стильовою структурою текстів; 5) зона синтаксичних конструкцій, зумовлених системністю інформаційної моделі; 6) презентація типових структурних схем <…> ; 7) зона типових мовленнєвих ситуацій <…> ; 8) перелік конструкцій, які використовуються для побудови речень <…> ; 9) зона комплексної

інформації, яка формує макроструктуру і мікроструктуру» [2, с. 7]. Залежно від типу та призначення термінологічні словники різняться структурою словникової статті. У двомовному термінологічному словнику, на думку М. А. Хлибової, для англійського терміна важливо навести еквіваленти та варіанти перекладу в порядку зменшення частотності, дефініції термінодиниць, лексико-семантичні і тематичні мікрогрупи, словотвірні гнізда; за умови подання в правій частині перекладного словника описового перекладу словник буде «орієнтований не тільки на вузьких спеціалістів, але також і на лінгвістів-перекладачів, яким в окремих випадках необхідне роз'яснення. Усі термінологічні одиниці зібрані в розділи за спільним компонентом значення і групуються навколо певного поняття, з яким вони пов'язані частіше за все родо-видовими відношеннями. Виділяючи в лексико-семантичних групах ядро (домінанту) і периферію, термінологічний словник накреслює шляхи збагачення термінологічної лексики, її словотвірних зв'язків і принципів синтаксичної побудови речень» [18, с. 215].

Висновки. Отже, стандартизація термінології має відбуватися в умовах співробітництва термінологів, лексикографів, перекладачів, інженерів, економістів, біологів, і при цьому коригування термінологічного апарату є прерогативою спеціалістів у відповідній галузі (інженерно-технічній, економічній тощо). Непрофесійне втручання в термінологію, немотивована заміна одних термінодиниць на інші, недостатнє знання загальних законів мовного розвитку звичайно призводять до негативних наслідків, нерідко протилежних поставленій меті. Функція спеціаліста полягає у виявленні застарілих термінодиниць, визначенні сфери використання терміна, специфіки його значення, завдання лінгвіста-лексикографа – у розробці структури словникової статті, максимально повному фіксуванні різного роду варіантів, синонімів, омонімів тощо, урахуванні досвіду перекладацької діяльності. **Найбільш перспективними** напрямами в справі стандартизації термінології вважаємо опис терміносистем у синхронії та діахронії, зіставні дослідження з лексикології, термінознавства, перекладознавства, створення нових, різних за призначенням, обсягом, структурою перекладних термінологічних словників.

Література

1. Гринев-Гриневич С. В. О терминологических аспектах языковой политики. *Термінологічний вісник*. 2011. № 5. С. 19–27.

2. Дзугаева Е. Т. Структура словарной статьи (на материале лексикографического описания приставочных глаголов): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Чеченский гос. пед. ин-т. Грозный, 2005. 193 с.

3. Добрускин М. Е. Единство научного знания – закономерность развития науки. *Философия и общество*. 2003. Вып. № 2 (31). С. 63–83.

4. Иванова Г. А. Терминологическая синонимия как коммуникативно-прагматический феномен. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского*. 2015. № 2 (2). С. 406–410.

5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури.

Вінниця: Нова книга, 2002. 576 с.

6. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 104–108.

7. Кочан І. М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2006. 566 арк. URL: www.lib.ua-ru.net/diss/cont/242748.html (дата звернення: 20.12.2018).

8. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: «Академія», 2002. 368 с.

9. Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів («фальшиві друзі перекладача»). Київ: «Академія», 1997. 400 с.

10. Купріянов Є. В. Полісемічні терміни енергетичного машинобудування в електронному словнику лінгвоенциклопедичного типу. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (1). С. 180–188.

11. Купріянов Є. В. Репрезентація синонімів у багатомовному електронному словнику з гідротурбінної термінології. *Слово и словарь = Vocabulum et vocabularium*: сб. науч. тр. Гродно: ГрГУ им. Я. Купалы, 2009. С. 54–56. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/.../2009_Kupriyanov_Reprezentat... (дата звернення: 05.10.2018).

12. Межжеріна Г. В. Переклад англійських авіаційних термінів-абревіатур і навчання мові спеціальності. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов та перекладу*: зб. матеріалів конф. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2013. С. 62–64.

13. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка (внутренняя организация, категориальный аппарат и приемы описания). Москва: URSS, Книжный дом «Либроком», 2009. 172 с.

14. Солнцев В. М. Язык как системно-структурное образование. М.: Наука, 1977. 341 с.

15. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець XX – XXI ст.). Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.

16. Тур О. Проблемы изучения синонимии в современных терминологических системах. URL: http:// gisap.eu/ru/node/67997 (дата звернення: 10.11.2018).

17. Ухвала VI Міжнародної наукової конференції «Проблеми української термінології. СловоСвіт 2000» (Львів, Нац. ун-т «Львівська політехніка», 19–21 вересня 2000 р.). URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_konf_6.htm (дата звернення: 10.10.2018).

18. Хлыбова М. А. К вопросу о принипах составления двуязычного терминологического словаря. Baltic Humanitarian Journal. 2017. Т. 6. № 4 (21). С. 214–216.

19. Aviation dictionary. URL: http://https://civil_aviation_en_ru.academic.ru /4706/desired_track (Last accessed: 17.03.2018).

20. Aviation dictionary. URL: https://translate.academic.ru/intended% 20track/en/ru/ (Last accessed: 20.06.2018).

21. Earl E. Rogers. Captain II. Barabara Press, 2004. URL: https://books.google.com.ua/books?isbn=0971909717 (Last accessed: 17.01.2019).

22. Kayton M., Fried W. R. Avionics Navigation Systems (2nd ed.). New York: Wiley-Interscience Publication, 1997. URL: https://books.google.com.ua/books? isbn=0471547956 (Last accessed: 24.11.2018).